

Boete bij uittreding of ontzetting.

In veel statuten van coöperatieve verenigingen vindt men een bepaling, die het mogelijk maakt om leden, welke zonder gegronde redenen uittreden, of die wegens wangedrag buiten de coöperatieve woning worden gezet, een zekere boete op te leggen.

Is dit mogelijk? Laat art. 12 van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen (korthedshalve nader te noemen Wet C.V.) zulks toe? Ik breng in dit verband de lezers nog even art. 12 van de Wet C.V., en wel de eerste alinea van dit artikel, onder de aandacht.

Deze alinea houdt dan in:

„Met behoud der vrijheid van uittreding uit de vereniging, kunnen daaraan voorwaarden in overeenstemming met haar doel en strekking worden verbonden. Een voorwaarde welke verder gaat dan geoorloofd is, wordt in zoverre voor niet geschreven gehouden.”

Het opleggen van een boete bij uittreding zonder gegronde redenen of wegens het onvrijwillig uittreden wegens wangedrag, hoe dit wangedrag dan ook in de statuten nader is omschreven, valt zeer zeker onder het stellen van voorwaarden. De vraag is nu, kan dit en is artikel 12 van toepassing op de beide hierboven genoemde gevallen.

Als in zoveel gevallen is de rechtspraak van onze rechterlijke colleges de zoekende een baken in zee. Laat ik ter beantwoording van de gestelde vragen het woord aan onze rechtspraak.

Een coöperatieve zuivelfabriek had in haar statuten een artikel opgenomen, op grond waarvan zij van een lid, dat door de algemene vergadering uit zijn lidmaatschap was ontzet, de betaling van een boete kon vragen. Het bedrag van deze boete werd bepaald door het aantal melkkoeien, dat het lid gedurende de laatste vijf jaren had gehad. De boete bedroeg n.l. zoveel maal f 50.- als het gemiddeld aantal was.

De Algemene Ledenvergadering zette om 2 redenen het lid buiten de vereniging. In de eerste plaats omdat het lid aan een ander dan de Coöperatieve Vereniging de melk van zijn koeien had geleverd en in de tweede plaats omdat het tegen de besluiten der Algemene Vergadering had gehandeld. Dit tegenwerken bestond in agiteren tegen het bouwen van een nieuwe fabriek, waartoe de Algemene Vergadering reeds met grote meerderheid van stemmen had besloten.

Beide omstandigheden maakten de ontzetting van het lid uit zijn lidmaatschap volgens de statuten mogelijk. Nadat de ontzetting een feit was geworden eiste de vereniging de hierboven omschreven boete op. De boer was niet genegen om te betalen en het gevolg was een proces. Bij het verweer heeft de boer o.m. een beroep op art. 12 van de Wet C.V. gedaan. Volgens hem moest de statutaire boetebepaling als gaande voorbij het doel en de strekking der vereniging als niet geschreven beschouwd worden.

Schijnbaar valt voor deze redenering wel iets te zeggen. Men zou kunnen beweren, het opleggen van een boete heeft toch niets te maken met het doel der vereniging? De Coö-

peratieve Zuivelfabriek had in dit geval toch haar doel, de melk van haar leden te verwerken, en dit is heel iets anders dan het opleggen van boete. Hiertegenover kan men stellen: maar mag dan de vereniging geen pogingen in het werk stellen om kwaadwillige elementen, welke haar bij het streven tot het naleven der taak, die zij zich in de statuten heeft opgelegd, dwarsbomen, te bestrijden? Mag zij door de beurs in het geding te brengen toekomstige kwaadwilligen hun *ignobele* aspiraties niet trachten te ontnemen?

Want dat een dergelijke kwaadwilligheid, wanneer het slechte voorbeeld, door een der leden gegeven, navolging vindt, de meest ernstige gevolgen voor een vereniging kan hebben, leert wel het bovenstaande voorbeeld van het niet leveren der melk.

Men zou dus ook kunnen zeggen, dat het stellen van een boete hetzij bij ongegrond uittreden, hetzij bij uitzetting, wel degelijk de verwezenlijking van het doel der vereniging bevordert. Van de boetebepaling gaat een grote preventieve werking uit.

De Rechtbank, die over het geval te oordelen kreeg, overwoog in haar vonnis, dat art. 12 alleen sloeg op vrijwillige uittreding, maar, zegt de Rechtbank, zelfs al was dit niet het geval, dan overschrijdt de statutaire boetebepaling nog niet de grenzen van het ongeoorloofde.

Volgens de Rechtbank kan dus art. 12 geen belemmering in de weg leggen voor een boetebepaling bij ontzetting, omdat dit artikel niet op ontzetting van toepassing zou zijn. Dit neemt niet weg dat wanneer inderdaad de mening van de Rechtbank juist mocht zijn, wat ik voorshands aanneem dat wel het geval is, de coöperatieve verenigingen in alle gevallen bij ontzetting boetes kunnen opleggen. Men zal binnen de grenzen van het redelijke moeten blijven. Ook de uitzetting op zichzelf schept niet als zodanig het recht, zelfs wanneer dit in de statuten staat vermeld, om boete te eisen. De uitzetting moet in elk geval ook *op* goede gronden zijn geschied.

In hoger beroep stelde het Gerechtshof zich op eenzelfde standpunt als de Rechtbank. Het Hof zegt nog in haar arrest, dat natuurlijk een vereniging, wil zij in stand kunnen blijven, de vrijheid moet hebben om zekere elementen, die haar ondergang bevorderen of haar groei belemmeren, te elimineren, terwijl de wet evenmin verbiedt dat de leden van een coöperatieve vereniging door hun toetreden zich verbinden om, als zij van hun vrijheid om het lidmaatschap op te zeggen, gebruik maken, of terecht ontzet worden uit hun lidmaatschap, een zeker bedrag te betalen, teneinde nadeel te voorkomen, tengevolge van verlies van leden.

In dit proces kwam nog een andere vraag ter sprake, n.l. deze of het lid zijn bedrijf had overgedragen en zodoende niet meer tot levering verplicht was, of dat de overdracht slechts fictief was geweest. Het lid beweerde n.l. dat voordat de leveranties waren beëindigd, hij zijn boerderij aan zijn kinderen had overgedragen, zijn vee aan zijn kinderen had geschonken, alles bij notariële acte, en dat hij dus niet meer tot levering verplicht was omdat hij geen boer meer was, en niet leveren kon.

Een dergelijke manipulatie komt meer voor. De regel is meestal het niet meer zich kunnen verenigen met verenigingsbesluiten, of de angst voor het moeten bijpassen wegens gevreesde tekorten.

Het lid tracht dan door een fictie van verkoop zich van tevoren te dekken. In dit geval heeft dit de boer niet kunnen baten. Aangenomen werd dat hier inderdaad sprake was van een fictieve verkoop en een fictieve schenking. Dit werd afgeleid uit het feit, dat na

de beweerde overdracht enigen tijd met levering doorgegaan was, terwijl in die tijd het lid wel *zelf* aanspraak had gemaakt op uitbetaling der melkgelden. Bovendien was het bekend geworden, dat hij de verzekering van *zijn* vee had gecontinueerd.

De mogelijkheid tot het opleggen van boete bij vrijwillige uittreding zonder voldoende redenen is reeds eerder het onderwerp van een arrest van de Hogen Raad geweest. Het betrof geen coöperatieve zuivelfabriek, maar een coöperatieve veevoederfabriek. Deze had in haar statuten een bepaling, waardoor het mogelijk werd om aan een lid, dat zonder voldoende redenen uittrad, een boete op te leggen. De omstandigheid of het uittreden zonder voldoende redenen geschiedde, lag aan de beoordeling van de algemene vergadering.

Nu trad een lid uit en de algemene vergadering, die van mening was, dat het lid geen reden tot uittreding had, eiste van dit lid de betaling van een zekere boete, die nader in de statuten was omschreven. Ook hier was het lid weigerachtig om te betalen en kwam het tot een rechtszaak.

Het Hof achtte de bepaling der statuten, waarop de boeteoplegging steunde, onverbindend, omdat het lid aan de genade en willekeur der vergadering was overgeleverd, nu in de statuten niet de maatstaf, volgens welke de algemene vergadering moest oordelen, stond vermeld.

De Hoge Raad was een andere mening toegedaan en erkende, dat de algemene vergadering in een dergelijk geval niet soeverein was, maar wel degelijk met de redelijkheid en de goede trouw rekening had te houden. De bepaling op zichzelf achtte de Hoge Raad niet onverbindend. Het lid werd tot betaling der boete veroordeeld omdat niet was gebleken, dat bij de oplegging der boete de algemene vergadering niet de redelijkheid en de goede trouw in acht had genomen.

Dit over boete.

Als vaststaand mag wel worden aangenomen, dat de boete een geoorloofd wapen in de handen van de bestuurders van coöperatieve verenigingen is, om de destructie van de verenigingen te voorkomen.

Mr. R. H.